

Nämnden Svenska rum 29.09.2022 § 92

§ 92

Utlåtande om motion om begränsning av modersmålsundervisning för personer med ett främmande språk som modersmål i grundskolorna i Esbo

Beredning och upplysningar:
Soinio Giedre
Forsius Maria
Kopsala Sheena

fornamn.efternamn@esbo.fi
Växel 09 816 21

Förslag

Direktör för sektorn för fostran och lärande Rinta-aho Harri

Nämnden Svenska rum ger ett utlåtande enligt redogörelsedelen som svar på ledamot Henna Kajavas och 6 andra ledamöters motion 13.6.2022 om att begränsa modersmålsundervisningen för personer med ett främmande språk som modersmål i grundskolorna i Esbo.

Behandling

Beslut

Nämnden Svenska rum

Förslaget godkändes enhälligt.

Redogörelse

Ledamot Henna Kajava och 6 andra ledamöter lämnade 13.6.2022 en motion om att begränsa modersmålsundervisningen för personer med ett främmande språk som modersmål. I motionen konstateras att det i grundskolorna i Esbo ordnas undervisning i det egna modersmålet för barn med ett främmande språk som modersmål på ungefär 43 olika språk. Enligt motionen är dessa resurser bort från övrig undervisning, samtidigt som undervisningsväsendet i Esbo står inför tryck för allvarliga nedskärningar.

I motionen konstateras vidare att undervisningen i det egna modersmålet utökar arbetsbördan för barnen och separerar människor i samhället till deras egna språkgrupper. Den undervisning i det egna modersmålet som erbjuds elever med främmande språk som modersmål är enligt motionen motiverad till en viss gräns. Skolorna försöker förbättra dessa elevers språkkunskaper, kognitiva färdigheter och sociokulturella medvetenhet. Motionen fortsätter med att nämna att elever som lärt sig att läsa och skriva på det egna modersmålet lär sig att tala, läsa och skriva på ett annat språk (L2) och ett tredje språk (L3) snabbare än de som först undervisas på det andra eller tredje språket.

Enligt motionen ordnar inte alla länder i Europa lektioner i det egna modersmålet i skolan. Detta gäller till exempel Frankrike och Storbritannien. Endast i tre länder i Europa – Sverige, Finland och

Österrike – förutsätter de högsta undervisningsmyndigheterna läroplaner för undervisning i det egna modersmålet för elever med främmande språk som modersmål. I Österrike gavs dock undervisning i "endast" 26 främmande modersmål år 2015, medan man i Finland ger undervisning i minst 57 främmande modersmål (år 2017).

Utlåtande om motion

I grundskolorna i Esbo ordnas undervisning i det egna modersmålet på 40 språk läsåret 2022–2023. I motionen konstaterades att undervisning i det egna modersmålet på tiotals språk tar resurser från annan undervisning. För undervisningen får man årligen en statsandel som täcker en stor del av kostnaderna. I undervisningsgrupperna deltar elever från både den finska och den svenska undervisningen. När man i detta utlåtande talar om utvecklingen av kunskaperna i finska gäller samma synvinklar svenskan för de elever som får undervisning på svenska.

Enligt motionen ökar undervisningen i det egna modersmålet arbetsbördan för de berörda eleverna i relation till finskspråkiga elever, samtidigt som dessa elevers kunskaper i finska och deras inlärningsresultat i snitt ligger på en lägre nivå än bland den övriga befolkningen.

Undervisningen grundar sig alltid på grunderna för läroplanen och på den lokala läroplanen. Undervisning i det egna modersmålet stärker uppbyggnaden av elevernas språkliga och kulturella bakgrund, integrationen av dem och deras familjer samt utvecklingen av det egna modersmålet och skapar en grund för studier i främmande språk. När man behärskar sitt modersmål tillräckligt bra stöder detta växelverkan i det egna språkliga samfundet. Språket behövs för kommunikation inom familjen och vänkretsen och när man håller kontakt med till exempel släktingar och vänner som bor på annat håll och när man följer med medier på modersmålet. När elever följer med medier kan de granska saker ur flera synvinklar och lära sig vad olika parter anser. Detta utvecklar elevernas förmåga att tänka (källa: Stöd för det egna modersmålet | Utbildningsstyrelsen oph.fi) Flerspråkiga elever kan också skaffa information på alla språk de behärskar, vilket är en stor fördel vid studier.

Enligt motionen är undervisningen i det egna modersmålet motiverat med tanke på utvecklingen av språkliga och kognitiva färdigheter fram till det att barnet lärt sig att läsa och skriva väl på finska. I motionen framförs att undervisningsväsendet inom den offentliga sektorn inte längre borde ha ansvar för undervisningen av det egna modersmålet för barn som har ett främmande språk som modersmål, utan att familjerna om de vill det kan ordna undervisningen på det sätt de anser vara lämpligast. Motionen fäster vidare uppmärksamhet vid att alla barn med främmande språk som modersmål inte deltar i undervisningen av det egna modersmålet, som är frivillig.

Att begränsa undervisningen av det egna modersmålet till de elever som just börjat lära sig finska, så som motionen föreslår, är inte ett alternativ som ingår i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsen 2014). Det är inte pedagogiskt möjligt att begränsa undervisningen i det egna modersmålet enligt kunskaperna i finska, så att endast det finska språkets roll framhävs. Enligt grunderna för läroplanen ska kunskaperna i både det egna modersmålet och det finska språket utvecklas språkmedvetet och på så sätt att elevens båda språk utvecklas till en hög nivå (så kallad aktiv flerspråkighet). Detta stärker också den språkreserv som Finlands näringsliv efterlyst i och med att elevernas egna modersmål utvecklas

under skoltiden till redskap som de kan använda i studier, arbetsliv och handel. Finlands näringsliv EK har också lyft fram vikten av starka språkkunskaper och via den behovet av en språkreserv med tanke på exporten och hela näringslivet i ett litet land. (källa: <https://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/ek-tehdaan-kielitaidosta-suomelle-vetovoimatekija-ja-kilpailuetu/>)

Om eleverna skulle hänvisas till att avstå från studierna i sitt eget modersmål i och med att deras finska blir starkare, skulle det handla om ett påtvingat språkbyte (language shift), av vilket det finns många dåliga erfarenheter (se bland annat Marjut Aikios doktorsavhandling *Saamelaiset kielenvaihdon kierteessä* <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/149625>). Detta skulle också vara emot FN:s konvention om barnens rättigheter. Dessutom understryker Finlands grundlag att alla har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. I praktiken skulle det vara omöjligt att begränsa studierätten på det sätt som föreslås.

Enligt motionen deltar i undervisningen av det egna modersmålet också barn vars starkaste språk är finska och som blivit förfinskade i den mån att de inte längre ordentligt kan följa undervisningen av det egna modersmålet, när undervisningen går på föräldrarnas modersmål. Motionen för fram att många lärare i det egna modersmålet varit villiga att frånta dessa familjer rätten till undervisning i det egna modersmålet.

I Esbo förutsätts grundläggande kunskaper i det egna modersmålet av de elever som deltar i undervisningen av det egna modersmålet, vilket innebär att ovan nämnda problem inte är aktuellt i Esbo.

Enligt motionen kan undervisning i det egna modersmålet i vissa fall också försämra inläringen av finska bland barn med invandrarbakgrund. Detta beror enligt motionen på ett fenomen som kallas "negative transfer", där strukturer från det främmande modersmålet felaktigt tillämpas på ett annat språk.

Denna effekt (negative transfer) är dock endast ett övergående mellanskede inom inläringen. Alla som studerar språk påverkas i inläringsskedet av de olika språk de kan och professionella lärare kan lära eleverna att lägga märke till skillnaderna mellan de olika språken på ett språkmedvetet sätt, att jämföra språken och att lära sig varje språk grundligare.

Enligt motionen finns det inom undervisningen i det egna modersmålet allmänt brister i lärarnas behörighet och i studiematerialens kvalitet. Motionen för fram att lärare i det egna modersmålet allmänt upplever att undervisningen inte är effektiv, utan all tid kan gå åt till att upprätthålla ordning, eftersom det finns elever i olika åldrar på lektionerna och eftersom en del av eleverna har behov av särskilt stöd, men inte möjlighet till skolassistent. I motionen frågas hur effektiv undervisningen av det egna modersmålet är för de främmande språkens del.

I Esbo är lärarna i eget modersmål i hög grad behöriga då man jämför med situationen i hela landet (se bilaga). Alla högskoleutbildade lärare har inte möjlighet att få ett så kallat beslut om erkännande av examen från Utbildningsstyrelsen för sina lärarexamina som de utfört utanför Finland, eftersom deras språk inte är sådana språk som undervisas i Finland. Esbo stads lärare i eget modersmål deltar årligen i flera utbildningsevenemang över centrala aktuella frågor inom utbildningsbranschen. De har aktivt utvecklat sin undervisning bland annat i flera projekt som finansierats av Utbildningsstyrelsen och Undervisnings- och kulturministeriet. Projekten har behandlar

språkmedveten undervisning och möjligheterna att stärka barnens intresse att läsa på olika språk (bland annat Agora, Edetään Espossa, Lukuinto samt Meliora som inleddes i augusti 2022). En enkät som årligen utförs bland vårdnadshavare till elever som får undervisning i det egna modersmålet visar att vårdnadshavarna upplever att studierna i det egna modersmålet är positiva, lärarna får beröm och vårdnadshavarna önskar att undervisningen ska fortsätta. Nationella centret för utbildningsutvärdering utförde våren 2021 en omfattande utredning av eget modersmål, vars resultat blir färdiga i början av hösten 2022.

I motionen föreslås att rätten till undervisning i eget modersmål för elever med främmande språk som modersmål i Esbo begränsas till att endast gälla de elever i grundskolan, som ännu inte kan läsa och skriva finska på en tillfredsställande nivå med tanke på att de ska klara sig i skolan.

Den föreslagna motionen är inte enhetlig med grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen eller den lokala läroplanen för den grundläggande utbildningen i Esbo. Samtidigt är motionen också i konflikt med målen för fullmäktigeperiodens mål 2021–2024. Ett mål som stadsstyrelsen bekräftat är *Esbo är bäst i Finland på att integrera*, vilket förutsätter en högklassig undervisning i det egna modersmålet vid sidan av andra väl organiserade utbildningsformer som stöder integrationen (förberedande undervisning, finska som andra språk och litteratur).

Beslutshistoria

Bilaga

Tilläggsmaterial

- Motion om begränsning av modersmålsundervisning för personer med ett främmande språk som modersmål i grundskolorna i Esbo (FI)

För kännedom